

СВОБОДА

ГЕРАЛЬД ШОДІННИЙ

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.

Svoboda (201) 434-0237 U.N.A. (201) 451-2200

Subscription 1 year \$40.00 6 months \$22.00 3 months \$12.00
U.N.A. members 1 year \$15.00 Change of address \$1.00 Make
check or money order payable to Svoboda

Postmaster: Send address changes to

Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Telex (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Польща: демократична „Солідарність” і комуністична система

Народжений у 1980 році робітничий рух „Солідарність” із своєю центральною в Гданську, місця замешкання лідера цього руху Леха Валенси, швидко захопив не тільки робітничий світ, але й ціле польське суспільство. Постали два осередки, ворожі комуністичному режимові: Католицька Церква і „Солідарність”. Не обмежившись тільки до робітничо-соціальних проблем, „Солідарність” пропала демократію і стала наче символом протирежимового демократичного світу. Використовуючи тодішню відлигу — загаломізовану судом „Солідарність”, висувала щораз нові, вже суто політичні вимоги. Лех Валенса, освічений робітник у портових доках Гданська, що його почали порівнювати з лідером найбільшої селянської партії у Польщі між двома світовими війнами Вінтентом Вітосом, — перестерігав, щоб „не йти задалеко”. Його не послушали і почали вимагати переведення у Польщі плебісциту, чи народ хоче демократичний чи комуністичний режим. Цього було Москві забагато: на місце Густава Герера, генерального секретаря Компартії Польщі, прийшов генерал Войцех Ярузельський, який проголосив війнятковий стан, поставив „Солідарність” поза законом і створив підлеглу урядові робітничу спілку, виарештував десятки опозиційних діячів, головне видавці і редакторів протирежимової підпільної преси, виарештував теж провідних діячів „Солідарності” з Лехом Валенсою на чолі. Виринула цікава психологічна проблема: чи генерал Ярузельський є більше поляком чи комуністом? Чи він ради особистої кар’єри і безкартерності погодився стати московським градоначальником у Варшаві, чи прагнув заощадити своїм землякам масакри, подібної, як її вчинили совєтські танкові єднання на Мадярщині у 1956 році, коли тамошній комуністичний володар Імре Надь виразно збунтувався проти Москви.

Війнятковий стан у Польщі довго не втримався. ЗСА відібрали Польщі статус держави з торговельними привілеями (гарантія американського Уряду на імпортовані до Польщі машини і прерізні інші товари — на кредит), у всьому світі настало обурення, коли у Польщі вбили священика Попелюшку, який мав відвагу з церковної проповіді таврувати комуністичний режим. Погрожувано повстанням і Ярузельський мусів погодитися на слідство, виявлення вбивників вбивства Попелюшка — двоє поліціянтів — та засудження їх на прилюдній судовій розправі. Могила о. Попелюшка стала своєрідною „Меккою” для польських патріотів. Проблеми „Солідарності” не вдалося вбити, її не можна було зліквідувати, коли рішено закрити корінь „бунту”, портовий док ім. Леніна у Гданську. Масові страйки в різних ділянках промислу, включно з копальнями вугілля і сталеварнями, поглибили хронічну господарську кризу, особливо, — як і в Совєтському Союзі — в харчових крамницях і порожніми полицями. ЦК польської Компартії безупинно наряджувався, як вийти із ситуації: були прихильники легалізації „Солідарності” і смертельні вороги цієї організації.

Аж ось кілька тижнів тому прибула до Варшави вперше прем’єр-міністр Великобританії Маргарет Тачер. Розмовляла з Лехом Валенсою і наряджувалась з генералом Ярузельським. Сказала йому без обиняків: поки не настане в Польщі внутрішній мир і, доки не буде заспокоєний польський робітничий світ, не можна мріяти про переборення економічної кризи, бо Захід не допоможе Польщі в її теперішній розсвареній ситуації. І придумали польські комуністичні вожаки компромісову розв’язку: поруч із існуючою, урядом організованою робітничою спілкою — загаломізувати „Солідарність” під умовою, що „Солідарність” визнає комуністичний режим і не буде його поборювати.

„Нью Йорк Таймс” з 12-го січня с. р., інформуючи, що Ярузельський, його прем’єр і ще інші міністри загрозили димісією, якщо „вищі чинники” (Москва) не погодяться на таку концепцію, висловлює сумнів, чи згодиться сама „Солідарність”. Бож вона подала у протипаганду комунізму і її прапором була демократія. Як можна примирити — визнання комуністичної диктатури із вільною демократичною робітничою спілкою? Це така сама взаємосуперечна комбінація, як Горбачова перебудова, що прагне рятувати економіку демократичними реформами при збереженні культу Карла Маркса з його збанкрутованою теорією державного монополю на всю продукцію і розподіл. Одне в СССР і друге в Польщі мусить провалитися, бо заперечує логіці і здоровому глуздові.

Володимир Яців

СТРАТЕГІЯ ГОРБАЧОВА НА ВІДТИНКУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

що ці заяви містять в собі позитиви, які будуть корисні світовому мирові.

Горбачов у своєму виступі сказав, що розбудова мілітарної сили не робить країну всебільною, що більше, одностороннє покладає на мілітарну силу, ослаблює інші компоненти національної оборони. Таке твердження Горбачова може послужити, як доказ на катастрофічний господарський стан Совєтського Союзу, з якого Горбачов старасте вийти своєю перебудовою і гласністю. Він теж підкреслює, що принцип вільного вибору є мандатом, який не можна ігнорувати тому, що визнання його — це загроза з великими наслідками для світового миру. Заперечування прав людини під різними претекстами, також означало б виставлення на небезпеку нестійкий стан, який досягнуто. Він уважає, що вчати своєї демократії інших у загальному несподібно, та що експортування такої демократії втрачає в своїй вартості. Взагалі він переконаний, що нова фаза

взаємодієвності вимагає деідеологізування стосунків між державами. Він заявив на сесії ООН, що „ми не залишаємо наших переконань, нашу філософію, традиції, як теж не жадасмо від вас покидати своїх переконань — хай кожний покаже перевагу своєї соціальної системи, її вартості, але не словами, а ділом”.

На підставі цих заяв і зобов’язань можна сказати, що Горбачов і його дорадники розгортають зовнішню стратегію, яка мала б заповнити ім збройну передишку і рівночасно політичну ініціативу, як теж вирішальну роллю у світових проблемах. Вони не думають впроваджувати зміни в ідеологію соціалізму московського зразка, щільно якого є втримання московської імперії. Вони кажуть, що Комуністична партія не думає залишити або змінювати свої переконання, традиції, або свою філософію тому, бо вони є переконані в тому, що їх соціальна система є правильною. Головним завданням вони вважають — оздоровлення систе-

ми демократичними змінами, які на думку реформістів, причиняють до ліквідації катастрофічного господарського положення, як теж оздоровлення системи на відтинку суспільно-політичному.

Такі заяви Горбачова зовсім ясно викликають позитивне ставлення до нього і до всіх тих змін, які він задумує перепорядити, не зважаючи на сильну опозицію, яка є проти всяких змін у системі. Підтримку для перепорядження своїх планів він шукає на Заході, що її він отримав на так званій Нагльній нараді лідерів, представників ЗСА і інтелігенції Совєтського Союзу. Американську делегацію, як член і дорадник очолював президент інституту міжнародних зв’язків імені Фулбрайта, а совєтську інтелігенцію наймолодший член президії Верховної Ради Віктор Мironenko. На програмі цих нарад обговорювали ці всі справи, якими є заінтересовані ці дві світові потуги. Головним завданням совєтських представників було поборення цього недовір’я, яке створилося після Другої світової війни, як також виміна думок і навання контактів. Ця група совєтської інтелігенції молодшої генерації, є заінтересована змінати в системі, головним на відтинку господарському, а менше на відтинку суспільно-політичному.

(Закінчення буде)

Максим Бойко

Студії бібліографії сучасного періоду

Сучасний сам період слід починати від 1917 року, бо до того часу Ігор Корнейчик опублікував у 1971 році працю „Історія української бібліографії: дожовтневий період (Нариси)” (372 ст.). Можна з автором у дечому не погоджуватися, але в його умовинах він своє завдання сповнив.

Видатний бібліограф Візвольних змагань М. Ясинський, поділив історію української бібліографії на такі періоди:

I. Перші три бібліографічні статті в „Ізборнику Святослава” (Київ, 1073) з них „Богословство от словес” називає 47 книг Старого Завету, 20 нового та 23 апокрифи, отже разом 90 книг, головніша література того часу.

II. Перша друкована книга в Україні, львівський „Апостол”, 1574.

III. Указом російського синоду 1721 року заборонено в Україні друкувати книги стилізованими літерами (гражданкою) тільки церковнослов’янським шрифтом „даби не було різногласія”.

IV. Поява „Енеїди” Івана Котляревського; цей період закінчився 1916 року, бо в наступному році була проголошена революція в Росії та подала Українська Народна Республіка, 1917-1920 рр.

Російський бібліограф Н. Здобнов, що опублікував свою бібліографію 1940 року (Третє вид. 1955) за ним наш земляк І. Корнейчик довели свою праву тільки до 1916 року. Ідучи за М. Ясинським, дальші періоди між 1916 року не названо. Тому ми в цій статті пропонуємо продовжити дальші періоди, як слідує:

V. Бібліографія незалежної української держави, 1917-1920 років.

VI. Період „Ніщення української культури і живих сил народу, 1921-1985 рр.” У іншому місці цієї статті ми назвали „Тотальну окупацію України комуністичною, 1921-1980”. Поділи від ч. V-VI є дискусійними і треба буде чекати в цьому на ухвалу колег, чи всі разом наших наукових установ у системі Наукової Ради, чи вибраного комітету.

Уточнення представленої схеми нам не дасть чогось надзвичайного, ми тільки будемо мати нагоду відносити відбуті події до котрогось із визначених періодів. Справа перед нами важливіша: як супоставити на рідних землях та до кордонів бібліографічної матеріал? Після галасливої перебудови повинні зійти зміни у праці над минулим української культури, до якої належить і бібліографія. Що тоді робити з „пагінаційною бібліографією”, яка реєструє досягнення соціалізму-комунізму, що остаточно привело до зубожіння населення, тому складені бібліографічні списки зовсім втрапили довідкову силу і залишилися документами невірної пропа-

ганди зовсім неіснуючого. Уже сьогодні ми зацікавлені, як буде складений на матірних землях „Пятний період”, до якого ми відносимо „Бібліографію української держави, 1917-1920 рр.” До цього періоду дещо опублікував Лев Биковський, небагато матеріалу подав журнал „Книголюб”, Прага, 1927-1932 років. Документальна частина матеріалів залишилася у Києві. У нас питання, чи ці матеріали збережені, чи вони часом не поспіли у пожежах, як уся документація Визвольних змагань?

Годі гадувати, як події будуть розвиватися на рідних землях, коли далі будуть зусилля чужої влади звернені на клясове суспільство, ясно, всяка свобода писати історію України нових часів буде неможлива. Вже двох авторів історії української бібліографії довели до 1916 року. Отже, студії згаданої ділянки треба починати 1917 року. Це початок періоду існування української держави, з перебоєм, чотири роки. Отже, напрошється заголовков розділ „Бібліографія української держави”. Важний другий період — українська еміграція до західних держав, а головним до Чехословаччини, оскільки журнал „Книголюб” (1927-1932), який започаткував організовану бібліографію за кордоном. Під комуністичною займанщиною „бібліографія української інтелекту” тривала до розгрому половини 1931 року. Це був передісник голодомору та придуманої процесу Союзу Визволення України.

Дещо в більшій свободі розвивалася бібліографія на українському Заході до 1919 року. Головно в Галичині, відомовано кілька позитивних набуток. Друга війна розстрошила усі скромні надбання, у якій відбулися дві конфронтації: комуні показав Західній Європі, ця ж Європа глянула також на комуну. Друга велика еміграція з нічого на терені Німеччини відкрила школи, започаткувала часописи, видавництва і організовано розіхалася на місця нового поселення.

Розселення з Німеччини, що почалося 1949 року, примістило вигнання з ЗСА, Канади, Англії, Австралії в Південній Америці. Це розселення вплинуло на певну культурну активність, яка у свою чергу не однаково по всіх країнах розбудовувала видавництво, що дають початок бібліографічним збірникам. За всіх із вищезгаданих країн, українці в Англії дотепер не спромоглися скласти докладного списку усього друкованого на терені Великобританії.

Поклимо ми маємо трудні складати бодай приблизний нарис бібліографічних набутоків, почавши від Західної України ідучи

(Закінчення на стор. 3)

Юрій Р. Рибак

ДЕЩО ПРО ХАРЧ ЛЮДИНИ

зку росту світового населення та поширення, вперше тим, занециження довірили. А це все важке, бо загроза недостачі харчу збирається чорною хмарою над світом. Однак є надія, що все покращає, коли до спільного знаменника дійдуть дві опії. Покищо песимісти вважають, що нинішні довірили мас уже забагато нищівних елементів, щоб позитивно розв’язати проблему харчу. За це оптимісти переконані у поступі науки, що зуміє заповнити доволі харчу у майбутньому, взявши до уваги, що подала нова звичка населення їсти більше і більше.

Згідно з поглядом істориків це, що нині люди їдуть — є вислідом довгих років дієтичного вибору. Рід харчу, що це затримався є синтезом умов місцевого культурування і способу життя. Люди, що жили у зимних, воєнних околицях переконались, що багатий, товстий харч допомагав тім творити ізоляцію проти зими. Знову ж в уміркованому кліматі різні потреби ввели велику кількість енергії і знаходив її у калорійно багатих крохмалях та цукрах. У тропічних смугах потінина допомагає охолоджувати тіло. Тому ївняють коріння чи пак прянощі або спеції — рослини, які мають ароматичні або гос-

трі на смак речовини. Вони викликають спрагу до пиття, плинні, що їх потребує тіло.

Французький знавець харчу та куховарства Бріллет-Саварін (1755-1825) одного разу заявив: „Скажи мені що ти їд, а я скажу тобі хто ти є...” Але коли б він жив сьогодні, то мусів би подумати двічі перед висловленням цієї ж самої думки... Від часу коли він жив технологія змінилася вплив кліматичного довірили і людини, що живе у зимній смузі не мусить їсти багатий у товщі харч, особливо коли працює в огрітому місці; різнікові допомагають аграрні машини, що заощаджує калорії, а повітряне охолодження обнижує температуру у гарячих країнах і тому потінина, як спосіб охолодження тіла, — це не кінечність. Так. Час змінюється і пожавлення виміна харчового товару на світовому ринку надали харчові пересічні людини в ЗСА міжнародний характер. Одним із прикладів — це ми самі. Єдиним симптомом, що по ньому можуть нас пізнати „хто ми” — це споживання цього чи іншого харчу — борщу, вареників, голубців, себто різних етнічних харчів. Але цей образ не дуже то сьогодні ясний, бож їмо чужі етнічні страви та печиво. Зрештою багато „екзо-

тичних” харчів, що роками сюди привозили новоприбулі, стали вже — „американськими”.

В історичному минулому завважимо, що традиції в харчі поодиноких місцевостей по суті не затрималися повністю, на це бо і впливали нестійкості у поставанні та нові харчі. Часта загальна небажання їти слідами вищої соціальної класи не виявилось корисним. Ось, наприклад, у Великобританії під час індустріальної революції зродилася думка, що харч багатих мусить бути „кращим” і вона переконана, що широкі маси населення споживати білий хліб та чай замість — більш живих чинів — темного хліба і пива.

Ціні харчова індустрія перейняла на себе величезне завдання живити населення, бож обставини в ЗСА такі, що у багатьох родинах усі працюють і нема часу варити. Тому щораз більше популярні стають готові харчі, які вимагають мало часу до приготування; часто, їх тільки треба пригріти. Цей рід поставання загрожує існуючій структурі харчу, бо знатимуть місцеві традиції і всі і всі їстимуть одне і те ж саме.

Масовість у продукції обнижує, однак, смак. І тут пригадається відвідини великої пекарні „Набіско” у Філадельфії, де можна було заважити, що однієї речі машина не може осягнути, а саме надати аромат домашнього печива... Бож чи можна забути „кухонний запах”, коли варила мати?... І жа була така смачна і ніколи вона... не проїдалася.

В. Ленчик

ЮВІЛЕЙ „ПРОСВІТИ” (1868-1988)

II.

„Просвіта” з її провідними діячами стала на прю з тим темними силами, які намагались знищити наш нарід. Боротьба була нелегка, але вона була справедливою і тому мала запевнену перемогу, хоча це приходило дуже важко. Видатні мужі того часу, як о. Микола Устиянович, о. Степан Качала, о. Осип Лозинський широко вітали „Просвіту” і бажали, щоб вона стала: „світлом для народу та її повернула йому давню волю і славу”.

І дійсно, „Просвіта” стала тим світлом для народу. Під проводом таких світлич постатей, що очолювали „Просвіту”, як Наталь Вахнянин, Юліан Лаврівський, Володимир Федорович, о. д-р Осип Огоновський. Цей визначний вчений діяч член НТШ, автор цінної історії літератури, яка досьогодні не втратила своєї вартості, за його головування „Просвіта” веде свою діяльність видавничу і організаційну, захоплює і ділянку економічну, організує міщанство, поширює працю по читальнях, видає свій часопис „Письмо з Просвіти”. Встряває у національне життя, навіязує живі зв’язки з Великою Україною і Буковиною, гідно відбиває переслідування адміністрації, та клятвети москвофілів, здобуває пошану і любов серед народу.

І за дальших голов, як Юліана Романчука, що був не тільки просвітньо-культурним діячем але також видатним політиком — парламентаристом, „Просвіта” охоплювала чимраз ширші кола нашої спільноти. В дальшому „Просвіту” очолювали такі видатні постаті, як д-р Євген Олексійський, суддя і посол Іван Кивелюк, Михайло Галушинський — колишній командант УСС-ів, член і віцепрезидент польського сенату та передостанній голова „Просвіти” — д-р Іван Брик. За нього „Просвіта” далі розбудовує свою організаційну сітку і майже не було села чи міста в Галичині, де не діяла б читальня „Просвіти”.

Просвітняська робота в трудних часах для нашої нашої чимраз більше віддана працівників серед молодого покоління, головне студентської молоді, яка за свій священний обов’язок уважала свій вільний час вільний від науки в школі, чи в університеті посвятити для добра народу. Як правило студенти давали відчити в читальнях „Просвіти”, вчили неграмотних і загірвали селянську молодю до праці в читальні.

Великою допомогою для зросту читальень була надана сітка добре вишколених фахових організаторів „Просвіти”. Ними були випускники університету, які за Польщі не могли знайти для себе відповідної праці й за малу платню працювали в „Просвіті”, як організатори філій Просвіти, а інші збільшували кадрі кооперативних працівників. Наша кооператива „Просвіта” дуже скористалася на цій дискримінації зі сторони польської адміністрації. Такі просвітняські діячі звичайно обдаровані також музично, дуже часто організували хор, аматорські представлення, а все це ширило національну свідомість і підносило освітній рівень наших громад. Талановиті з природи сільські хлопці набирали під проводом студентів чи філійних організаторів практики і самі перебрали провід в читальнях, де звичайно, як правило, був місцевий священик.

Пригадується такий один епізод в читальні. Після доповіді на історичну тему, виступив зі словом один член „Просвіти”, який подякував студентам, що мали доповіді і, заховаючи своїх співгромадян до участі в праці „Просвіти”, дав таке порівняння: „Бачите — казав він — читальня „Просвіти”, то як та рожа в городі, коли вона має добру землю, гріє на неї сонце і паде теплий дощик, та рожа гарно розвивається і має гарний запахний цвіт, так само і наша читальня, якщо вона буде мати багато членів, які будуть працювати в цій читальні, то і та читальня буде гарно розвиватися і буде корисною для нашого села”. Це порівняння було переконливе для кожного, що був на тих сходах і його переловили один одному, як то гарно сказав Семен.

Читальня „Просвіти” проробила також добру роботу на поселеннях. В Америці, наприклад, організували просвітні клуби на зразок „Просвіти”. З „Просвіти” вони виписували собі книжечки для аматорських вистав та

інших імпрез. „Просвіта” поширилась також в Канаді, Аргентині, Бразилії і навіть далеко на Зеленому Кліні в Манджу в Харбіні і Югославії. Велику роллю відіграла „Просвіта” також на Закарпатті. Там свідомі українці заснували „Просвіту” в 1922 році, а подвижниками просвітняського діла були такі світли постаті нашого відродження Закарпаття, як: д-р Ю. Браїшайко, о. Августин Волошин, о. д-р В. Гаджа, Василь Гренда — Донський (поет) Августин Штефан. І. Невіцька Ю., і Ф. Ревай, д-р С. Росоха, брати Клемпуші, С. Ключурак, брати Шереті, Шандорі, А. Маркуш, М. Рішко та інші. Без їхньої праці на народній ниві ледве чи можна було сподіватися проголошення Карпатської України.

У 1938 році „Просвіта” відзначувала свій Ювілей — 70-ліття праці для народу. Заплановано було великий з’їзд у Львові, по філіях в краю та поодиноких місцевостях. Однак польська адміністрація перестарилася тих святкувань і не дозволила на Конгрес української культури, який планувався у Львові.

На саме свято можна було вислати до Львова тільки по одному делегатові. Ніяких маніфестаційних зібрань не можна було відбувати, заборонено, щоб оркестри брали участь у походах, а багато читальень „Просвіти” мали свої оркестри. Не зважаючи на це, прийшли маси народу до катедри святого Юра, де Службу Богу правив єп. Никита Букла, а проповідь вголосив відомий провідник о. прелат Куніцький. Після Служби Божої, (яка з огляду на маси народу правила в каліції перед храмом св. Юра) тільки делегати центральних установ удалися до палати Митрополита Кир Андрея, де Митрополит доконав посвячення прапора „Просвіти”. Співав хор богословів. Митрополит вголосив коротке змнене слово: „Велике і радісне торжество 70-літнього Ювілею „Просвіти” обходимо серед таких обставин всенародних терпіння, що стає неможливим виявлення того, що кожний відчуває, кожний розуміє, над чим кожний терпить. Ювілей „Просвіти”, що є торжеством цілого народу, та лучить серця всіх, зібрав сьогодні тільки представників наших інституцій в чотирьох мурах цієї малої каліції. „Просвіта” у хвилинах радості і смутку горнеться до Церкви, в ній шукає помічі та тим дає

(Закінчення на стор. 3)

Ювілей...

(Закінчення зі стор. 2)

Під час посвячення прапора „Просвіти“, 22-го травня 1938 року: (зліва): Петро, урядовець „Просвіти“, тримає прапор. Д-р Іван Брик — голова цього ж товариства в 1938 році, посол Зенон Пеленський — голова Ювілейного комітету, брат-студент Атаназій — студент теології, Митрополит Андрей Шептицький, о. шамбелян Цегельський, 92-літній член-основник „Просвіти“ (1873 року) та колишній парох української католицької церкви в Києві (1918 року), в 1938 році парох Каміньки Струмилової.

одинок, сильну запоруку кращої майбутності. Прийнятий у новітніх часах звичай мовчанням висказувати біль, душі, примінені до сьогоднішньої радісної хвилини, в промові чужого, що нам так тяжко на серці лежить, нехай буде символом нашого положення — Сігнум Темпоріс“.

Посвящений прапор взяв у руки єдиний з живих членів — основників „Просвіти“ 92-літній о. шамбелян Михайло Цегельський з Каміньки Струмилової. Отець Шамбелян передав прапор голові „Просвіти“ д-рові Іванові Брикові. Після того Митрополит благословив тисячні маси народу, що зібралися перед палатою на площі св. Юра, які вітали улюбленого князя Церкви і Провідника гриміми окликаючи „Слава“.

Опісля в авенюїній залі промовляли представники центральних організацій. Д-р Брик дякував за посвячення прапора. Відтак промовляли голова НТШ д-р Іван Раковський, представник кооператив інж. Ю. Павлівський, голова „Рідної Школи“ проф. Іван Галушницький і голова ділового комітету посол Зенон Пеленський.

У звітному про це свято кажеться, що воно закінчилося національним гимном і залишило „незабутні враження в його учасників своїм незвичайним характером, спричиненим специфічними обставинами нашої твердої дійсності“. Таку дійсність творила тодішня повсякчасна Польща і цієї дійсності вже нині встидаються самі чесні поляки. Це була та сумна дійсність по яку згадав Митрополит Андрей у своєму короткому слові.

„Просвіта“, рік перед Другою світовою війною, нараховувала понад 400,000 членів, що були організовані у 3,200 читальних та 84 філій. Саме Матірне Товариство мало 50,000 членів. З Ювілейних святкування в 1938 році збереглися зміни із посвячення прапора, як цінна пам'ятка (в радника Ластовського), які нині є дорогою пам'яткою про Слугу Божого та діяча того часу.

Останні загальні збори „Просвіти“ відбулися 8-го червня 1939 року. На них обрано головою о. крилошанина Дзеровича, відомого виховника жіночої молоді, як і довголітнього директора учительської семінарії у Львові, професора Богословської Академії та автора цілого ряду книжок і статей на виховні теми. Першим заступником голови був обраний проф. В. Зубрицький, другим ред. Василь Глібовський, а секретарем ред. Богдан Кравців. Членами виділу „Просвіти“ були ще: д-р Микола Андрусь, інж. Роман Білинський, д-р Маріян Дзерович, М. Галібей, інж. Роман Голод, д-р І. Гіжа, мгр Ярослав Палдох (теперішній голова НТШ) інж. Олександр, д-р Євген Храпливий, д-р О. Олександровський, Юлія Тарнович, інж. П. Зелений, д-р І. Рудницький, мгр М. Ценко, мгр Атанас Фіголь, інж. А. П'ясецький. До Контрольної комісії були обрані: директор К. Вишневський, інспектор Д. Квасниця, о. Олександр Малиновський, інж. З. Рудик та інж. М. Хронов'ят. Заступники — Л. Петрушевич і П. Пасіка.

На цих останніх зборах обрано також двох священиків почесними членами „Просвіти“, а саме: Теодора Цегельського з Струсова та о. Степана Мохначького, пароха Теремів.

Новий Виділ складався із людей відомих зі своєї діяльності в усіх ділянках збірної життя, на жаль, не міг розвинути надійної діяльності в користь народу, бо прийшла більшовицька окупація зараз у вересні. „Просвіта“ перестала існувати. Зате прийшла вже сталінська пропаганда, яка по колишніх домівках „Просвіти“ втвала в людські уми брехню про шалене життя під сталінською конституцією і наші люди, замість набиратись освіти, мусили годинами слухати до зануди брехливу пропаганду.

ЗГІДНО ЗІ ЗАЯВОЮ експертів, посуха 1988 року може також пошкодити урожаєві 1989 року. Йдеться про те, що опади в околицях де вирощують зимову пшеницю є надто скупими під цю пору а зокрема в степі Кензас, котрий вирощує одну третю зимової пшениці в країні. Зимова пшениця т. з. тверда червона зимова пшениця, яку засівають осінню та яка дозріває весною, є головним хлібним збіжжям в ЗСА, а крім того ця пшениця творить 75 відсотків всієї вирощуваної пшениці в ЗСА. Знавці твердять, що коли в наступних тижнях не впаде достатня сніжність дощу, то може заіснувати криза і не тільки в Америці.

ОФІЦІЙНІ ЧИННИКИ БІРЖІ в Чикаго potwierдили погодинок про те, що федеральні інспектори перевіряють їхню торговельну діяльність, щоби вирішити чи справді вкладачі капіталу були жертвами обману. Вони заявили, що тільки горстка працівників комерційної біржі є замішані у цій федеральній перевірці, однак щоденник „Чикаго Трібюн“ подас, що біля сотні торговців, маклерів та високопоставлених чиновників є вмішані в цю скандальну аферу Чикагської біржі. Цей щоденник подас на своїх сторінках і вістку про те, що ця афера почалася два роки тому, як Федеральне бюро інвестицій отримало анонімні телефонічні натяки про незаконні торговельні переступлення на біржі.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Подаю до відома нашим мешканцям Чикаго, а особливо північнозахідних частин чикагської метрополії, що я відкрила

ЗАГАЛЬНУ ДЕНТИСТИЧНУ ОРДИНАЦІЮ

в Arlington Medical Centre

Д-р ТАІСА БУРАЧИНСЬКА-СЕНЕЧКО

2010 S. Arlington Heights Rd., Suite 100
Arlington Heights, Ill. 60005

Години прийняття за домовленістю, теж вечорами. Вігдіне паркування на площі центру. Телефон (312) 228-7353

Українські колядки і щедрівки у виконанні американців

Чикаго мало також цей особливий привілей, що у відзначуванні ювілею Тисячоліття Християнства України має свій цікавий вклад американський Метрополітальний камерний ансамбль. Вони приготували і виконали кілька окремих концертів „Різдвяні пісні, колядки з України“. Це були композиції: К. Стеценко — „Добрий вечір тобі“, О. Кошиць — „Бог Предвчний“, „Світ Мисленій днес є родити“, „Ой хто, хто Миколая любить“, „Веселіться...“ анонімного автора з XVII століття, „Слава, во вишніх Богу“ — Д. Бортнянський, „Колядки і щедрівки“ — М. Лисенко, „Що то за предиво“ — В. Барвінського, К. Стеценко — „Нова радість стала“, „Ой на річці на Йордані“, „Ой сивая та і зауленька“, М. Леонтович — „Ой посеред двору берега стояла“ і „Щедрик“. Концерт розпочинався „Віншанням“ в українській і англійській мовах.

Концерт в соборі св. Володимира і Ольги відбувся 17-го грудня і став відразу надзвичайною подією, великим укланом в сторону української музики культури. Концерти ті були майже несподіваними, ніхто не сподівався такого мистецького рівня. Члени ансамблю, які ніколи не мали до діла з українською мовою, впродовж двох місяців вивчили програму і задували публіку не тільки прекрасним виконанням, але й доброю вимовою українських текстів. Зацікавлення концертом, а особливо виконавцями, зросло в

скоротому темпі, зросло бажання ще повторити концерт. Ансамбль дістав запрошення виступити на університеті Лайола дня 3-го лютого в рамках програми викладів про Тисячоліття Християнства в Україні. Ансамбль погодився виступити в традиційному концерті колядок і щедрівок в соборі св. Володимира і Ольги, дня 29-го січня влаштований хором „Прометей“, дохід з якого призначений на новобудований Культурний Центр.

Метрополітальний ансамбль розмилувався в українських творах і композиціях, з якими їм довелося шойно заізнатися. Ансамбль розмилувався також в атмосфері наших різдвяних звичаїв — вони були гостями на Свят-Вечері з нашими отцями, питомцями і найближчими сусідами. Господарем був о. митрат М. Бутринський.

Як дійшло до цієї програми, до цього концерту? Це внаслідок інформації мгр Наді Савин, яка є акомпаньаторкою цього ж ансамблю, управа зацікавила український Тисячоліття, і вирішили вмістити в осінню-зимову програму український концерт. До праці над програмою запрошили Н. Савин, яка є диригентом цих концертів, працюючи над розумінням американців української лексикої величезна. Н. Савин допомогла частину української культури занести в американській серія наснажити їх, а нам українцям — придбати приятелів.

Ірена Камінська

Розправа...

(Закінчення зі стор. 1)

нчиків. Натоп стрепенувся, занепокоївся, почулися обурливі вигукі: „Сталіністи! Вандей!“ Спецавтомобілі з загрозливими вікнами тим часом заповнювалися напівзасліпленими людьми, що задилися. Забрали художників М. Кулава, А. Марочкіна, журналіста В. Мартиненка, науковця А. Тарасенка, журналіста П. Маркова, викладача університету А. Белого та багато інших. Газовим туртурам піддано режисера театру ім. Янки Купали В. Равського, письменника В. Яковенка, десятки інших. З кореспондентами республіканських і центральних газет поведилося як і з усіма іншими: погрозами й силою відбирали фотоапаратуру, палили фільми. З нечастих міліцейських вигуків: „Самостійності заохотили“ — можна було зрозуміти, що політична підготовка міліції, а точніше, дезінформація, була, що називається на висоті. Однак ніхто з натовпу не чинив спротиву, не примінив силу, не кинув жадного камінця в міліцію“.

Деякий час люди не могли зрозуміти, що відбувається, а зрозумівши, звернули на бокову дорогу й натовпом рушили в бік сумнівного урочища Курпата. На підході до урочища з'ясувалося, що й там війська, пожежники й міліція. Шлях був загороджений. П'ятитисячний натовп звернувся у поле і зупинився на узгір'ї. Наперед вийшли керівники „Мартиролога“ — археолог З. Поздняк, письменник В. Орлов. Щоб багачи промовіли, люди опустили на мерзлу землю, стали на коліна. В. Орлов розповів про значення історичної пам'ятки народу, про жертви сталінщини, про втрати у Другій світовій війні. З. Поздняк, який пізніше виявив багато тисяч могил в Курпатах, зачитав декларацію спільки. Не встиг черговий оратор закінчити, як на них посуналися шість рядів військ і міліції. Незабаром учасники мітингу тисо оточені, але продовжували сидіти. Прозвучала команда, війська вірзалися в натовп. Почулися крики, плач. Жінок і дітей хапали за руки, одяг і зривали з місць. Прозвучала „милостива“ команда підполковника міліції: „Дітей не чіпати!“.

Так виглядає перебування в Білорусії.

УКРАЇНСКА СІВІТЛІЧКА ДОПОМАГАЄ БАТЬКАМ ВИХОВУВАТИ ДИТИНУ.

Відомою Другої світової війни є 45-річчя заснування Першої Української Дивізії „Галичина“ весною 1943 року, що нараховувала понад 16,000 вояків.

Цю пам'ятну дату відзначили Станція Братства Кол. Вояків 1-ої Дивізії в Ньюарку концертом 30-го жовтня м.р. в народному Домі в Ірвінгтоні. Ранком того дня відбувся апел в ветеранів, а опісля Служба Божа в церкві св. Івана Хрестителя з участю молодіжних організацій СУМА і Пласту. Парох церкви, о. Богдан Лукій, присвятив відправу також пам'яті Першого Листопада, що світло записався в історії українського народу створенням у Львові Західної Української Народної Республіки 1918-го року.

Пополудневу програму розпочав в імені Станції і голови Василя Цюрпіти член управи Андрій Рогольський і візав гостей хвилиною мовчанки вшанувати пам'яті борців, що згинувли у боротьбі за волю України. Потім він представив головну промову святого редактора Ярослава Гайваса.

Промовець провів аналіз подій із періоду Другої світової війни на тлі і пов'язанні до відродження державницького ідеалу у 1918 році, що повторився в Карпатській Україні в 1939 році, потім Актом 30 червня 1941 року, і буде повторюватися в майбутньому, поки суверенність української держави буде зацікавлена. Тому то, коли в сорокових роках створилася пригода політична ситуація відновити українську збройну силу — дарма, що в союзі із нацистською Німеччиною, але з виглядом на її програму і новий уклад сил на Сході Європи — Українські громадсько-політичні провідники вирішилися на творення дивізії. Відгук серед народу був позитивний, а ті що реєструвалися в українську формуцію, йшли з патріотичною ідеалізму, з наміром боротися проти відвічного ворога на східних границях. За словами о. дра Івана Гриньоха, „Уніформа, котру вони у складних умовних мусили на себе вдягнути, щоб здобути військове знання і жертвувати ним для української справи, ніколи не зуміла зміняти душі українського вояка. Він завжди лишився воїном України“. А Олег

Студії...

(Закінчення зі стор. 2)

шляхами еміграції більше ніж по шістьох країнах, отже перед нами перше завдання зібрати „сирові“ матеріали, потім їх доповнити і з цього потім скласти цілість. Як уже було сказано у попередніх статтях цього автора — намічено працю „Українська бібліографія матеріала і дисперса, 1917-1980 (Матеріали), перебрано до 230 одного відступу машинопису.

Була українська держава, її попередила революція, потім почалося державне будівництво, в тому вільне вільне культурне життя України в роках 1917-1920. Документація цього періоду започатковує вищезазвану працю.

ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ відмовився зняти заборону доступу до засекреченої переписки президента Джана Ф. Кеннеді з колишнім генеральним секретарем ЦК КПСС Нікітою Хрущовим, які мають 26-річну давність і відносяться переважно до кубинського конфлікту. Існує в архіві 11 листів Кеннеді до совєтського керівника і правдоподібно така ж кількість листів Хрущова. Все це покищо залишається далі секретом, бо інтереси 3'єднаних Стейтів Америки були б загрожені, якщо б листи опублікували тепер, — заявив Пратт Берд, керівник відділу інформації в Державному департаменті.

СОВЕТСЬКИЙ АКАДЕМІК Андрей Д. Сахаров може бути висунутий в одній з дільниць Москви на депутата до нового совєтського „конгресу“, що його популярно називають в СССР 3'їздом народних депутатів. В кожному разі в Домі кіно зібралося понад 900 осіб, а дві-три сотні товпилися в коридорах і на сходовій клітці, хоч сходи в газетах не оголошувалося. Зустріч відкрив член виборчої міської комісії Сурен Авакян і тут негайно поспішали питання зі залі. Кандидатури Сахарова і Бориса Єльцина були висунуті від громадськості, хоч їх відкидали партійні керівники. Враховуючи однак активність А. Сахарова і його приязнь з Михайлом Горбачовим, не треба виключати, що його кандидатуру візьмуть до уваги у Політбюро.

В ЕСПАНСЬКОМУ МІСТІ Фігерас помер на 85-му році життя один з видатних художників-сюрреалістів Сальвадор Далі. „Геніє не вмирають“, — заявив Далі минулого року після того, як його знову мусили відвести до шпиталю родина і приятелі. Очевидно, мистець мав на увазі творчість генія, а не їхнє туземне життя. Далі народився в місті Фігерас, в католицькій родині. У 1926 році він переїхав до Парижа, а в 1940 році втік до 3'єднаних Стейтів Америки. В останніх роках художник жив знову на батьківщині, тобто в Еспанії.

Ювілей Першої Української Дивізії УНА

На сцені Народного Дому в Ірвінгтоні трійка рецитаторів (зліва): Наталка Кудрик, Олександр Кудрик і Христина Рак Бран.

(Фото: Дора Рак)

Лисак писав: „...ми закінчили наші бої із тризубом на наших уніформах, з тим самим тризубом, який був увесь час у наших серцях від ранніх днів молодості“.

Заснування збройних українських одиниць в часі і після закінчення Другої світової війни має історичне значення як вияв прагнення українського народу до самостійності. Редактор Гайвас закінчив свою глибоко продуману і з ораторським хистом виголошену доповідь приглаголюючи про тих вояків Дивізії, що героїчно боролися під Бродами (17-22 липня 1944) та в Сторі (1945), та чесно виконали національний обов'язок українського воїна. За те й належить вшанувати пам'яті тих, що полягли в боях, а про ветеранів і інвалідів пам'ятати.

У музичній частині програми виступили мішані хор „Трембіта“ під мистецьким провідом проф. Рафалія Венке у фортепіановому супроводі Марії Павловської. Хор відспівав три пісні: „Хав стрілець“,

сл. Романа Купчинського, муз. Михайла Гайворонського; „Карпатські Січовики“, сл. Я. Славутича, муз. Г. Китастого; та „На горі білі маки“, муз. М. Леонтовича, а на закінчення програми ще одну — „Україно Мати, кат сконвай“, сл. С. Черкасенка, муз. К. Стеценка. Три історичні пісні виконав ансамбль бандуристів, що продовжує традицію колишньої Капелі Бандуристів основаної при Станції Ньюаркського Братства восени 1972 року з ініціати Володимира Юркевича. Пригадавши, що у 1973 році капеля зросла до двад-

цяти бандур і біля тридцяти співаків. Шоправда ансамбль зменшився, але сама поява на сцені бандуристів у стилістиці строях створює ностальгичний настрій на залі. Бандуристи виконали три пісні: „Летієся пісня“, сл. і муз. Р. Левицького, „Броді 44“, сл. С. Михайлівця, і „Полісея 43“, сл. І. Хмеля, обі в музичній обробці В. Юркевича, а на кінець — пісню „Вис буря“, сл. В. Стефанишина, муз. Е. Пасіки при співучасті хору.

Ефектовно вставкою була рецитация в'язанки уривків із віршів Б. Борні В. Будного п. н. „45-ті Річчя“, яку підготувала Іванна Кононіч, а милозвучно і зрозумілим деклямувала трійка у складі: Христина Рак Бран, Наталка Кудрик і Олександр Кудрик.

Погідною точкою був виступ Степана Магмета, гумориста, який, вітаючи присутніх на залі ветеранів, згадав і про тих, що забули прийти, задивившись у телевізор, та ще й наведено проаналізував передвиборчу президентську кампанію, що саме добігла до кінця.

Ньюаркська Станція Братства Кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА, założona 22 березня 1953, обходить цього року своє 35-річчя. Тоді, маючи поверх сто членів, була вона найбільшою на сході Америки, тепер — хоч число зменшилося, але Станція зберігає традиції колишніх українських вояків.

Святочний концерт закрив Андрій Рогольський, дякуючи усім виконавцям, Іванні Кононіч за мистецьке оформлення програми і Федіві Лушиніч за поміч, а гостям — біля 200 осіб — за присутність, запрошуючи усіх на гостину, яку приготує вив ком-тет наші.

Відсвяткування 45-річчя пам'ятної події із сучасної вазової історії закінчилося відвідуванням національного гимну.

Дора Рак

Ділимося сумною вісткою, що в неділю 8-го січня 1989 р. по тяжкій недугі, на 45-му році життя в Україні відійшла у Вічність

бл. п.

ЛЮБОВ КЛИМ

дипл. мед-сестра
залишивши в глибокому смутку мужа Мирослава, маму Катерину, донечок Руслану і Зоряну, тестів Іванну і Ярослава та ближню і дальшу Родину в Україні і на поселеннях.

За спокій душі Покійної про молитви просить

РОДИНА

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що у понеділок, 16-го січня 1989 р. по довгій і тяжкій недугі, прийнявши Найсвятіші Тайни, відійшла від нас у Вічність на 98-му році життя

наша Найдорожча і ніколи Незабутня
МАМА І БАБУНЯ

бл. п.

ПАВЛІНА ВАЩУК

Залишила з жалем:
сина — МИХАЙЛА ВАЩУКА з Родиною в Україні
дочку — АННУ ШТУПЬСЬКУ з Родиною
дочку — СТЕФАНІЮ з чоловіком МИКОЛОЮ КІСЬ
сестру — ЄВГЕНІЮ МАРТИНЮК в Канаді
нуків та правнуків

Українське Лікарське Товариство Північної Америки (УЛПТА)

Відділ — Середній Нью Йорк

ділиться сумною вісткою з своїм Членством і Громадянством, що дня 11-го січня 1989 р.

відійшов у Вічність

св. п. д-р мед.

МИХАЙЛО ПОГАЗА

основник, довголітній голова і секретар відділу.

Управа відділу висловлює глибокі співчуття вдові п-ні Марії та її близькій Родині.

Замість квітів складемо \$50.00 на св. Софію у Римі.

